

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jaakko Yliselä

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen talletuspankkien toiminnassa

Opinnäytetyö

Syksy 2023

SeAMK Liiketalous ja kulttuuri

Tradenomi (AMK, Liiketalous)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Liiketalous

Tekijä: Jaakko Yliselä

Työn nimi: Rahanpesun ja terrorismin estäminen talletuspankkien toiminnassa

Ohjaaja: Tuulia Potka-Soininen

Vuosi:2023

Sivumäärä: 40

Liitteiden lukumäärä:1

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin talletuspankkien käyttämiä keinoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, kuinka aktiivisesti palvelumyyjät käyttävät laittoman toiminnan estämiseen käytössä olevia työkaluja sekä miten tarkasti he noudattavat lakia. Aihe on erittäin ajankohtainen, sillä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista tapahtuu maailmalla paljon mm. levottomuuksien seurauksena.

Opinnäytetyössä käydään läpi aikaisempia tutkimuksia, joiden tuloksia verrataan toisiinsa ja käytetään hyödyksi tämän tutkimuksen tulosten muodostamisessa. Aikaisempien tutkimusten aihepiiri oli samankaltainen, joten niiden arveltiin olevan merkittäviä tämän tutkimuksen lopputulosten kannalta. Tutkimuksessa on viitattu aiempiin tutkimuksiin, jotka ovat opinnäytetöitä.

Tutkimus sisältää teoreettisen viitekehyksen, jossa tarkastellaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaiseen toimintaan säädettyjä lakeja ja asetuksia, sekä käydään läpi laittomaan toimintaan liittyviä valvovia tahoja ja avataan heidän tehtävänsä. Viitekehyksessä esitellään talletuspankkien käyttämiä pääasiallisia keinoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, minkä jälkeen kerrotaan säädetyn lain rikkomisesta koituvia hallinnollisia seuraamuksia.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla sekä tutkijan omia kokemuksia hyödyntäen. Teemahaastattelu sisälsi kolme teemaa, ja haastateltavana oli pankin X viisi työntekijää. Haastattelun tarkoituksena oli kerätä aineistoa, jonka pohjalta tutkimuksen ongelma ratkaistaan. Haastattelukysymykset liittyivät laittoman toiminnan estämiseen talletuspankeissa.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että tutkimuksen teemahaastatteluun osallistuneet henkilöt kertovat noudattavansa lakia tarkoin ja tunnollisesti. Haastatellut kokivat laittoman toiminnan estämiseen käytetyt työkalut tehokkaiksi ja tarpeellisiksi. Tutkimuksessa kerätyn aineistoin perusteella esiin nousi yllättävä seikka, jossa korostui asiakkaan käytöksellä olevan suuri vaikutus palvelumyyjän tapaan hoitaa asiakaskohtaamista. Tutkimustulosten mukaan palvelumyyjän osatessa lukea asiakasta oikein mahdollisesti piilossa oleva rikollinen toiminta paljastuu todennäköisemmin tai estyy kokonaan.

Asiasanat: rahanpesu, terrorismin rahoittaminen, rikollisen toiminnan estäminen, talletuspankki

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Business Management

Author: Jaakko Yliselä

Title of thesis: Prevention of money laundering and terrorism financing in the operations of deposit banks

Supervisor: Tuulia Potka-Soininen

Year:2023

Number of pages: 40

Number of appendices: 1

This thesis focuses on the methods of prevention of money laundering and terrorist financing by deposit banks. The aim of the study was to find out how actively service sellers use tools to prevent money laundering and how strictly they follow the law. The subject is very topical because money laundering is happening around the world, i.e., because of unrest.

The thesis takes a look at previous research and compares their results and uses them to reach the outcome of the present study. The topic of previous research is similar to that of this study, so it was deemed to be useful for the conclusions of the present study. Previous research, in this case, consists of theses.

This study includes a theoretical framework that focuses on enacted laws on the prevention of money laundering and terrorist financing and looks at the authorities supervising illegal activities and their functions. The theoretical framework presents the main ways of a deposit bank to prevent money laundering and terrorist financing, followed by the administrative sanctions for violation of the law.

The research method used was qualitative. The data was collected via a semi-structured interview and the researcher's own experience. The interview included three themes, and five employees of the bank referred to as Bank X were interviewed. The main goal of the interview was to collect data that could be used to solve the research problem. The questions were about the prevention of illegal activity at deposit banks.

Based on the results, it can be concluded that all the personnel interviewed reported following the law strictly and scrupulously. All the interviewees thought the tools to prevent illegal activity were effective and useful. In the data, a surprising fact that stood out: the behavior of the customer seemed to have a great impact on the way a service seller handled the customer encounter. According to the results, if a service seller managed to read the customer's emotions right, there was greater possibility of detecting hidden criminal activity or preventing it altogether.

Keywords: Money laundering, terrorism financing, prevention of criminal activity, deposit bank

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
1.1 Tutkimuksen tavoite	8
1.2 Opinnäytetyön rakenne	8
2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	9
3 RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISTÄ KOSKEVAT LAIT, SÄÄDÖKSET JA VALVOVAT TAHOT	11
3.1 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi säädetty laki	11
3.1.1 Asiakkaan tuntemiseen säädetty laki	12
3.2 Rahanpesu rikoslain näkökulmasta	12
3.3 Suomalaiset valvontaviranomaiset	12
4 RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN KÄSITTEITÄ	16
4.1.1 Mitä on rahanpesu?	16
4.1.2 Mitä on terrorismi?	17
4.1.3 Terrorismin rahoittaminen määritelmänä	17
5 RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISEN KEINOT TALLETUSPANKEISSA	18
5.1 Ilmoitusvelvollisuus ja asiakkaan tunteminen	18
5.2 Velvollisuus henkilökunnan kouluttamisesta	19
6 HALLINNOLLISET SEURAAMUKSET ANNETUN LAIN RIKKOMISESTA ..	21
7 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO	23
7.1 Tutkimusmenetelmä	23
7.2 Aineistonkeruumenetelmät	24
7.3 Haastattelun toteuttaminen	25
7.4 Haastattelun analysointi	27
8 TUTKIMUSTULOKSET	28
8.1 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen käytetyt työkalut	28

8.2	Ilmoitusvelvollisuus.....	29
8.3	Asiakkaan tunteminen ja vahva tunnistaminen	30
8.4	Käteispalvelut ja varojen alkuperäselvitykset	33
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
10	LÄHTEET	39
	LIITTEET	41

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Keskeiset toimijat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä	13
Kuvio 2. Rahanpesun rakenne.....	16
Taulukko 1. Haastateltavien asema ja työkokemus vuosina/kuukausina/viikkoina.	25

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan rahanpesua ja terrorismin rahoituksen estämistä ja siihen käytettyjä keinoja. Tarkoituksena on selvittää miten rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen käytännössä tapahtuu, sekä minkälaisia torjuntakeinoja sitä vastaan käytetään pankkitoiminnassa. Talletuspankeissa palvelunmyyjän rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä on merkittävä. Työtehtävä vaatii tekijältään tietynlaista skeptisyyttä ja kykyä osata erottaa ja tunnistaa epäilyttävät liiketoimet täysin tavanomaisista tapahtumista.

Tutkimuksen aihe on erittäin ajankohtainen. Epäilyttävää toimintaa, kuten rahanpesua ja sitä kautta terrorismin rahoittamista tapahtuu maailmalla nyt entistä enemmän levottomuuksien ja epävakaan tilanteen vuoksi, vaikka se onkin melko näkymätöntä tavalliselle kansalaiselle. Aiheeseen liittyvä maininnan arvoinen tapaus, jossa pohjoismaiden pankit olivat tehneet Baltiasta oman rahanpesukeskuksensa (Hänninen, 2022). Uutisessa mainitaan useita pankkeja mutta esimerkiksi Danske Bankilla oli lukuisia epäilyttäviä toimia Virossa olevassa yksikössään, jonka kautta oli kulkenut yli 200 miljardia euroa, joka on alkuperältään epäilyttävä. Nuoriakin on sosiaalisen median kautta pyritty saamaan välikäsiksi rahanpesua sisältävään toimintaan (Pitkänen, 2022), joten perusteita tutkimuksen toteutukselle on paljon.

Keskusrikospoliisin puolivuotiskatsauksen mukaan, vuonna 2023 on kirjattu 203 432 epäilyttävää liiketoimea. Määrä on merkittävästi suurempi edelliseen vuoteen verrattuna, jolloin samoihin aikoihin kirjattu ilmoitusten määrä oli 123 143 (Rahanpesu, 2023). Näistä luvuista voidaan siis päätellä, että keinot rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ovat parantuneet tai epäilyttävän toiminnan määrä on kasvanut. Terrorismin uhka Suomessa on olemassa. Tällä hetkellä se on pysynyt uhkatason asteikolla kaksi, mikä tarkoittaa, että se on kohonnut (Supo, i.a.). Rahanpesun kukoistaessa alkaa yhteiskunnassa esiintyä haasteita kuten taloudellisia vaikeuksia, sosiaalisia vaikutuksia ja poliittiseen järjestelmään liittyviä haasteita (Andersén, A. 2020, s. 39–40). Käytännön esimerkkejä mainituista ongelmista ovat esimerkiksi poliittisen järjestelmän luottamuksen laskeminen, koulutus- ja sivistystason hitaampi nouseminen, luottamuksen heikentyminen talouselämään ja rahoitusjärjestelmän tehottomuus.

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tässä opinnäytetyön tutkimuksessa keskitytään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen keinoihin. Opinnäytetyössä tilannetta tarkastellaan talletuspankkien näkökulmasta ja sen tutkimuksen ongelman tarkoituksena on selvittää kuinka hyvin talletuspankin työntekijät hyödyntävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen käytettyjä työkaluja asiakas kohtaamisissa. Tutkimalla työntekijöiden säännöllistä tapaa käyttää laittoman toiminnan torjumiseen käytettyjä työkaluja saadaan selville se, kuinka hyvin työntekijät noudattavat lakia, jota heidän työtehtävänsä heiltä edellyttää.

Opinnäytetyön tarkoituksena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Minkälaisia toimia talletuspankilla on käytössään laittoman toiminnan estämiseksi.
- Kuinka hyvin laittoman toiminnan estämiseksi käytettyjä työkaluja hyödynnetään.
- Onko työkaluissa kehitettävää.
- Kuinka tarkasti lain vaatimia säädöksiä noudatetaan.

1.2 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö koostuu neljästä eri osiosta. Ensimmäinen osio koostuu teoriaosuudesta, jossa määritellään tutkimuksen kannalta oleelliset käsitteet, määritelmät ja termit, sekä käydään läpi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta oleelliset tahot, säädetyt lait ja asetukset. Toisessa vaiheessa käydään läpi tutkimusmenetelmä, sekä perustelut tutkimusmenetelmän valinnalle. Samassa osiossa käydään läpi tutkimuksen toteutus, aikataulutus ja tutkimuksessa käytetty aineisto. Kolmas osio koostuu tutkimuksen aineiston keräämisestä, eli teemahaastattelusta ja autoetnografiasta. Tässä osiossa käydään läpi teemahaastattelun vastaukset, sekä perustelut niiden valinnalle. Teemahaastattelusta saatuja vastauksia analysoidaan ja niitä vertaillaan tutkimuksen autoetnografisen aineiston kanssa. Tutkimuksen tulokset käydään läpi tässä osiossa. Viimeinen osio sisältää tutkimustuloksista saadut johtopäätökset, sekä pohdintaa tutkimuksen merkityksestä ja sen onnistumisesta.

–

2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Yleisesti pankkitoiminnan näkökulmasta katsottuna rahanpesun ja terrorismin estämiseen ei tällä hetkellä löydy vastaavanlaisia tutkimuksia mutta useimmat jo olemassa olevat opinnäytetyöt kuvaavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ongelmaa erilaisista näkökulmista. Tutkimusten aihepiiri on kuitenkin samankaltainen. Pankkitoimintaa koskevaa rahanpesua ja terrorismin rahoittamista on aiheena käsitelty seuraavanlaisesti: Harmaa talous ja rahanpesu Suomessa: Kuinka ilmiöt näkyvät pankin työntekijöiden arjessa Jussi Vaittinen (2021) Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen pankin palveluneuvojan näkökulmasta: Säde Orava (2023) *Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen: Pankkityöntekijän opas* Ballu (2019) ja *Asiakkaan tunteminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen keinona* (Seifulla, 2021).

Ballu (2019) on tutkinut työssään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä pankkisektoreilla Suomessa, jonka pohjalta hän on rakentanut pankkityöskentelijälle oppaan, joka antaa lukijalle tietoa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 1 §). Vaittinen (2021) tutkii työssään harmaata taloutta, rahanpesua ja terrorismin rahoittamista Suomessa sekä talousrikollisuutta. Hänen tutkimustuloksiansa mukaan osa asiakkaista toimii tietoisesti harmaata taloutta hyödyntäen, esimerkkinä tästä on palkan maksaminen käteisellä. Hänen mukaansa asiakkaiden yritykset tallettaa pimeää rahaa talletuspankeissa aiheuttavat usein mahdollisia uhkatilanteita. Kuitenkin hän kertoo tutkimuksensa tuloksissa, että pankin työntekijöiden saaman sisäisten koulutuksien ja toimintatapojen avulla tilanteita pystytään pitämään paremmin hallinnassa. Hänen työnsä tuloksissa mainitaan ongelmasta, jossa asiakkuuksia pyritään avaamaan valheellisella tai väärillä asiakirjoilla. Hänen mukaansa yleensä näissä asiakaskohtauksissa oli asiakkaan toimesta uhkaavaa käytöstä asiakaspalvelijan kieltäytyttyä palvelemasta asiakasta. Seifulla (2021) käsittelee omassa tutkimuksessaan asiakkaan tuntemiseen liittyviä kysymyksiä ja sitä, miten asiakkailta saatuja lakivelvoitteisia perustietoja käytännössä hyödynnetään vai hyödynnetäänkö lainkaan. Oravan (2023) tekemä tutkimuksen aihe liittyy todella paljon tämän tutkimuksen aiheeseen ja on oleellinen vertailukohde tälle tutkimukselle. Tutkimuksessaan hän keskittyy pankkialalla tapahtuvaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, jossa hänen tutkimuksen kohteenaan on palveluneuvojat, sekä heidän panoksensa laittoman toiminnan estämisessä.

Oravan tutkimustulokset kertovat, että palveluneuvojien rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä on merkittävä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta hänen tutkimustuloksissaan korostuu asiakkaan tuntemisen tärkeys. Palveluneuvojat tunnistavat asiakkaansa, raportoivat epäilyttävistä liiketoimista, sekä keräävät heiltä heidän asiakkuuteensa liittyviä tietoja. Tätä väitettä tukee myös asiakkaan tuntemiseen säädetty laki (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 1 §). Mielenkiintoista näissä aikaisemmissa tutkimuksissa on se, että niissä kaikissa on päästy samaan johtopäätökseen asiakkaan tuntemisen osalta. Vaittisen (2021) tutkimustuloksissa, joissa uhkaava käytös, jonka taustalla ovat usein mahdollisesti epäilyttävät liiketoimet, liittyi vääriin asiakirjoihin ja niistä johtuvaan palvelemisen kieltäytymiseen voidaan todeta asiakkaan tuntemisen tärkeys laittoman toiminnan estämisessä. Seifullan (2021, s. 40) tutkimuksesta päästään johtopäätökseen, jossa asiakkaan tuntemiseen liittyvillä tiedoilla on suora yhteys rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kitkemiseen. Samoin toteaa myös Ballu omassa tutkimuksessaan. Hän korostaa asiakkaiden tunnistamisen tärkeyttä, sekä asiakkuuksien seurantaa. Ballun mielestä pankkien tulisi löytää yhteinen linjaus asiakkaiden seurantaan, tuntemiseen ja tunnistamiseen. Hänen mukaansa näin tekemällä saataisiin rikollisuutta torjuttua mahdollisimman tehokkaasti (Ballu, 2019 s 40). Yhteenvetona näiden tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että asiakkaan tunteminen on erittäin tärkeää laittoman toiminnan estämisessä.

3 RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISTÄ KOSKEVAT LAIT, SÄÄDÖKSET JA VALVOVAT TAHOT

3.1 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi säädetty laki

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi säädetyn lain tarkoituksena on estää rahanpesu ja terrorismin rahoitus samalla edistään laittoman toiminnan paljastumista sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaamista (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017 1 §). Laki on tullut voimaan vuonna 2017 vuonna 2008 säädetyn rahanpesulain tilalle. Laki uudistuksen tarkoituksena oli parantaa suoritusten jäljitettävyyttä, sekä varmistaa EU:n lainsäädännön kehityksen säilyminen kansainvälisten normien mukaisena. Uudistuksella parannetaan kykyä puuttua uudenlaisiin uhkiin ja haavoittuvuuksiin (Valtiovarainministeriö, 2015, s. 26). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen sääntelyyn kuuluvat kansalliset lait, sekä eurooppalaiset ja kansainväliset sääntelyt (Rahanpesu, i.a.-b). Suomessa noudatetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estävää lakia, jota useat erillislait täydentävät.

Euroopan unionille rahanpesu ja terrorismin rahoittamisen estäminen on erityisen tärkeää. (Eurooppa-neuvosto, i.a.) Vuonna 2018 rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien torjuntasääntöjen tiukennusten tarkoituksena oli vaikeuttaa entisestään laittomasta lähteestä saatujen varojen piilottamista keksittyjen yritysten sisälle samalle tehostaen korkeariskisen kolmansien maiden tarkastuksia. Uudistuksen tarkoituksena on helpottaa tietoliikennettä valvontaviranomaisten välillä ja vahvistaa niiden asemaa.

EU:n vuonna 2018 säätämä viides rahanpesunvastainen direktiivi tuli voimaan saman vuoden kesäkuussa. Direktiivillä pyritään lisäämään omistajuuden avoimuutta sijoitusrahastoissa ja yrityksissä, tehostamaan kolmansien maiden riskialttiita tarkastuksia, katkaisemaan prepaid-korttien ja virtuaalivaluutan olemassa olevia riskejä, tehostamaan yhteistyötä jäsenmaissa toimivien rahanpesun selvittelykeskusten välillä, sekä vahvistamaan rahanpesun torjumisen kykyä valvontaviranomaisten ja Euroopan keskuspankin välillä samalla tehostaen näiden välistä yhteistyötä ja tietoliikennettä.

3.1.1 Asiakkaan tuntemiseen säädetty laki

Lain mukaisesti ilmoitusvelvollisen täytyy toteuttaa asiakkaan tuntemiseksi säädetty toimet (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017). Mikäli näitä tietoja ei asiakkaalta saada ilmoitusvelvollinen ei saa perustaa uutta asiakassuhdetta, suorittaa liiketoimintaa tai edes ylläpitää liikesuhdetta. Mikäli ilmoitusvelvollisena on luottolaitos eli yleensä pankit, sillä ei myöskään ole lupaa toteuttaa asiakkaan pyytämää maksutapahtumaa tai suoritusta maksutilin kautta, jos asiakasta ei voida tunnistaa. Ilmoitusvelvollisen täytyy keskeyttää asiakkaan tuntemiseen liittyvät toimet, mikäli hänen mielestään vaarana voi olla epäilyttäviä liiketoimintaa tai vaarantavan epäilyttävistä liiketoimista tehtävien ilmoitusten tekemistä.

3.2 Rahanpesu rikoslain näkökulmasta

Rahanpesuun voi syyllistyä rikoslain näkökulmasta monin eri tavoin. Pelkästään rahanpesun yritys jo itsessään lasketaan rikolliseksi toiminnaksi. Rikoslain (39/1889 6 §) mukaisesti laittomaan toimintaan voi syyllistyä seuraavin tavoin. Henkilö:

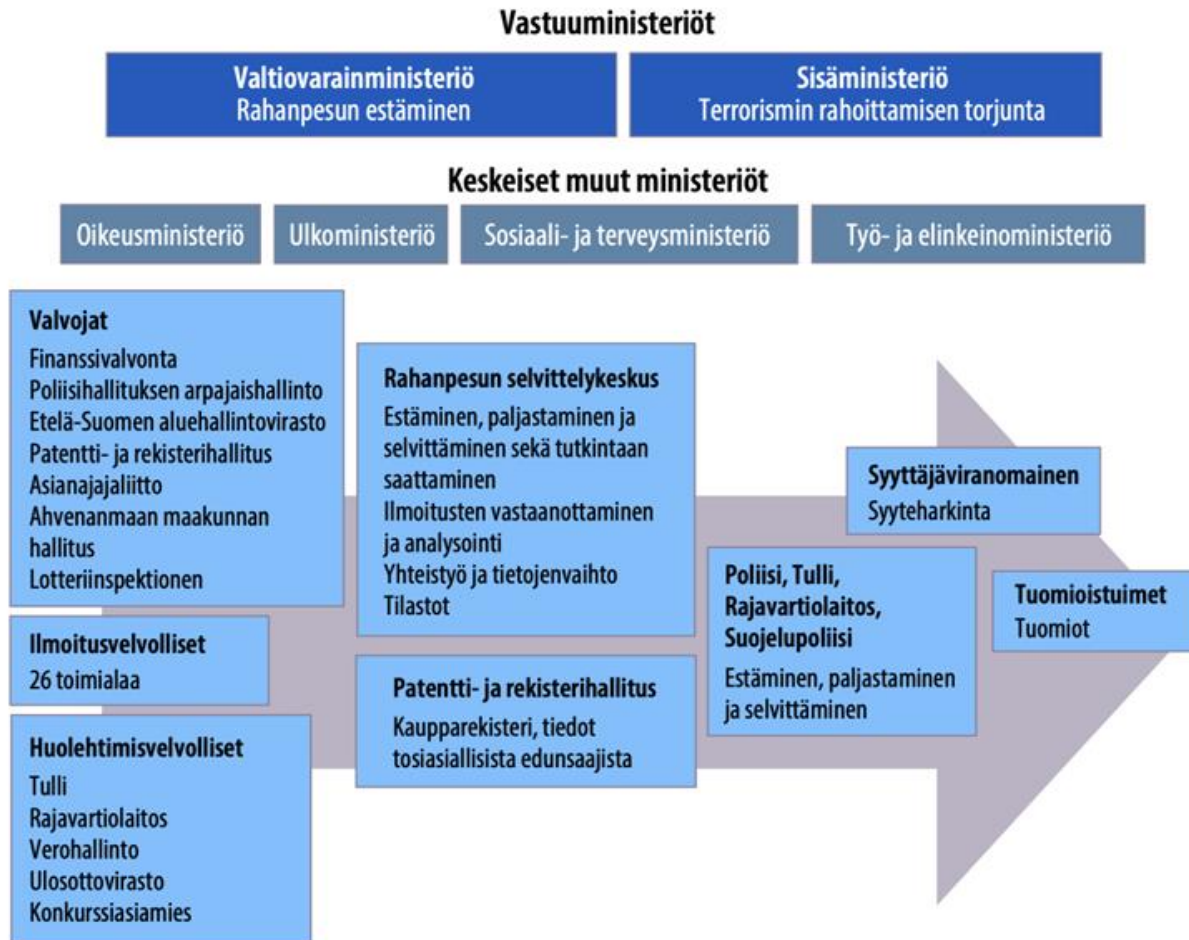
1) ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää tai pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä tai peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaa rikosten tekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset taikka

2) peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistoimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä, on tuomittava *rahanpesusta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.

3.3 Suomalaiset valvontaviranomaiset

Suomessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa sääntelyn noudattamista valvovat poliisihallitus, finanssivalvonta, patentti- ja rekisterihallitus, aluehallintovirasto ja asianajajaliitto. Kukin näistä tahoista valvoo rahanpesun ja terrorismin estämisen toimintaa omilla tavoillaan ja alueillaan mutta tekevät toiminnassaan tiiviisti yhteistyötä. (Andérsen, A. s. 18)

Havainnollistamisen helpottamiseksi, seuraavasta Kuvioista 1 ovat nähtävissä Suomessa toimivat keskeiset tahot laittoman toiminnan estämisessä.

Kuvio 1. Keskeiset toimijat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä (Isoaho & Kaski, 2021)

Poliisihallituksen pääasiallinen tehtävä on johtaa, kehittää, valvoa ja suunnitella poliisitoimintaa, sekä siihen liittyviä tukitoimintoja. Poliisihallituksen täytyy taata poliisipalvelun tasapuolinen saatavuus Suomessa riippumatta siitä, missä maanosassa palvelua tarvitaan (Poliisi, i.a.) Valvontaa varten poliisihallituksella on oikeus toimittaa välttämättömiä tarkastuksia yhteisöjen ja elinkeinoharjoittajien tiloissa (Andérsen, A. 2020 s. 148).

Patentti- ja rekisterihallitus on Suomessa oleva organisaatio (PRH). PRH kuuluu työ- ja elinkeinoministerion konserniin (TEM). Patentti- ja rekisterihallituksen pääasiallinen tavoite on

edistää kasvavaa ja uutta yritystoimintaa (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2018, s. 1). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen PRH:lla on mahdollisuus tehdä tarkastuskäyntejä aina asianosaisten koteihin saakka (Andérsen, 2020, s. 148).

Aluehallintovirasto valvoo ilmoitusvelvollisia varmistamalla, että nämä noudattavat omassa toiminnassaan rahanpesulakia samalla niitä valvoen ja ohjeistaen. Aluehallintovirasto toteuttaa liiketiloihin tarkastuksia, sekä asiakirjatarkastuksia.

Selvittelykeskus toimii keskusrikospoliisissa ja on yksi valvova taho rahanpesun torjunnassa. Selvittelykeskuksen tehtävänä on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, sekä selvittää siihen viittaavia toimia ja paljastaa niitä. Elinkeinoharjoittajan, eli tässä tapauksessa ilmoitusvelvollisen rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumisessa on merkittävä. Selvittelykeskus saa tietojaan epäilyttävistä liiketoimista ilmoitusvelvollisten tekemien rahanpesuepäilyjen kautta. (poliisi, i.a.).

Asianajajaliitto on Suomessa julkisoikeudellinen yhteisö, joka perustuu asianajajalakiin (Laki asianajajista 496/1958). Organisaation toiminnasta sekä sen tarkoituksesta säädetään Suomen laissa. Liiton tehtävä on turvata riippumaton ja ammattitaitoiset asianajopalveluiden saatavuus suomalaisilla riippumatta tämän olinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta. Asianajajien tulee noudattaa asiakkaan tuntemiseen liittyviä velvoitteita, sekä tämän lisäksi selvittää poikkeavat liiketoimet tavanomaisista liiketoimista ja tehdä niistä ilmoitus Keskusrikospoliisissa toimivalle Rahanpesun Selvittelykeskukselle (Asianajajaliitto i.a.). Asianajajaliitolla on velvollisuus vuosittaisen kertomuksen laatimiseen, jossa on nähtävissä sen suorittamat toimet rahanpesun ja terrorismin estämisessä. Asianajajaliitosta on säädetty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estävässä laissa (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017) seuraavasti:

Asianajajayhdistyksen on laadittava vuosikertomus, jossa kerrotaan asianajajayhdistyksen:

- 1) tämän lain 8 luvun nojalla aluehallintovirastolle tekemät esitykset seuraamusten määräämiseksi;
- 2) tämän luvun 9 §:n nojalla vastaanottamien ilmoitusten lukumäärä;

3) valvontatoimenpiteiden lukumäärä ja kuvaus toimenpiteistä, jotka on toteutettu ilmoitusvelvollisen seuraavien velvoitteiden valvonnassa:

- a) asiakkaan tuntemismenettely;
- b) epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen;
- c) asiakastietojen säilyttäminen;
- d) sisäiset tarkastukset.

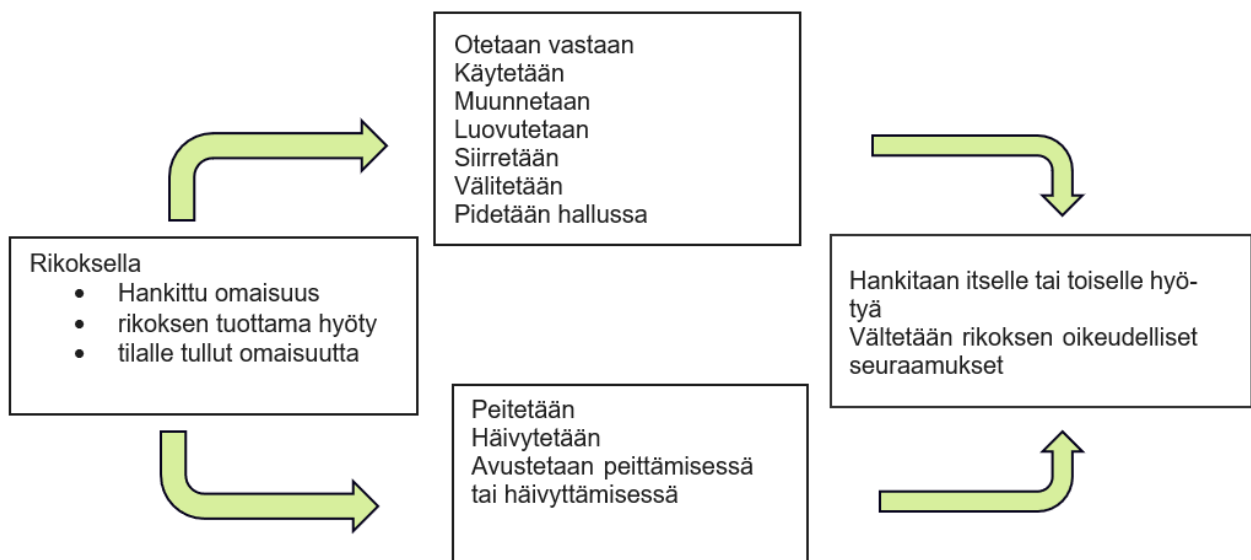
Vuosikertomus on laadittava vuosittain 31 päivään maaliskuuta mennessä.

4 RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN KÄSITTEITÄ

Tässä osiossa tarkastellaan rahanpesua ja terrorismin rahoittamista toimintana. Tarkoituksena on avata lukijalle, minkälaisesta toiminnasta on kyse. Osiossa käydään läpi näiden kahden toiminnan määritelmät, sekä niihin liittyvät käsitteet. Havainnollistamisen helpottamiseksi, tässä osiossa hyödynnetään kuvaa, joka näyttää rahanpesun tyyppillisen prosessin.

4.1.1 Mitä on rahanpesu?

Rahanpesu on yksi talousrikoksen muodoista (Poliisi, i.a.). Rahanpesulla on oleellinen osansa harmaassa taloudessa ja järjestäytyneessä rikollisuudessa. Rahanpesu on toimintaa, jossa tietoisesti yritetään häivyttää laittomasta alkuperästä saatu varallisuus ja saattaa se laillisen maksujärjestelmän piiriin. Rahanpesuprosessi alkaa melkein aina esirikoksesta, josta syntyy tekijälle varoja. Esimerkkejä esirikoksesta ovat, huumekauppa, petos tai korruptio. Näistä saadut varat voidaan käyttää esimerkiksi jonkin kalliin asunnon tai auton ostamiseen, jonka jälkeen ostettu omaisuus myydään usein todella nopeasti. Näin ollen lain silmissä rahat näyttävät tulleen laillisesta lähteestä, esimerkiksi auton myymisestä. Seuraavan kuvion avulla havainnollistetaan rahanpesun prosessi kokonaisuudessaan.

Kuvio 2. Rahanpesun rakenne (Andersén, A. 2020, s.18).

4.1.2 Mitä on terrorismi?

Terrorismille ei ole yhtä tiettyä määritelmää mutta useimmiten se on tietoista toimintaa, joka pitää sisällään kansainvälisen oikeuden ja kansallisen lain vastaisia tekoja. Terrorismiin liittyy yleensä väkivaltaa tai sillä uhkailemista, pelon kylvämistä, sekä levottomuuksien aiheuttamista. Terroristisen toiminnan tarkoituksena on saavuttaa jokin haluttu määränpää edellä mainittuja keinoja käyttämällä. Suomessa terroristisista rikoksista säädetään rikoslaissa. (Rikoslaki 39/1889 34 a luku).

4.1.3 Terrorismin rahoittaminen määritelmänä

Terrorismin rahoittaminen, on tietoista toimintaa, jossa kerätään tai annetaan varoja terroristiselle organisaatiolle tai sen toiminnalle. Terroristin tai terroristisen ryhmän tai organisaation rahoittaminen tai sen yrittäminen on laissa rangaistava teko (Rikoslaki 39/1889 5 §).

Ilman rahoitusta terroristinen toiminta kuihtuu. Mikäli laitonta toimintaa ei pystytä katkaisemaan terroristinen toiminta kukoistaa. Rahoituksensa saatuaan, terroristisessa tarkoituksessa toimivat henkilöt, organisaatiot tai ryhmät pyrkivät valmistelemaan rikosta värväämällä, kouluttautumalla, tai matkustamalla kohteeseen, jossa heillä on tarkoituksena toteuttaa terroristinen teko. Estämällä terrorismin rahoitus, mahdollistetaan terroristisessa tarkoituksessa toimivien yksilöiden ja verkostojen löytäminen ja tunnistaminen. Tätä kautta on mahdollista löytää myös muita samanlaisia järjestöjä, organisaatioita, yksilöitä tai yhteyshenkilöitä (Rahanpesu, i.a.-a). Terrorismin rahoittamisen torjuminen on siis erittäin tärkeää ja siksi pankit ovat todella tärkeitä pilareita terrorismin rahoituksen estämisessä.

5 RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITAMISEN ESTÄMISEN KEI- NOT TALLETUSPANKKEISSA

Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisessä oleellisimpina asioina ovat pankkien käyttämät riskienhallintakeinot, jotka pankit ovat suhteuttaneet omiin palveluihinsa (Finanssivalvonta, 2022). Finanssivalvonnan mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kokonaisriski on merkittävä pankkisektorilla. Talletuspankit ovat erityisen huomion kohteena rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. On tärkeää kiinnittää huomiota talletuspankkien asiakkaiden käytökseen heidän käyttäessään pankin palveluja. Näin tekemällä on mahdollista torjua rahanpesun ja terrorismin rahoitus ja kohdistaa tarvittavat toimenpiteet oleellisten riskien mukaisesti.

Suurimmat riskit rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvät pankkien tarjoamiin palveluihin ja tuotteisiin (Finanssivalvonta 2022). Pankkien tarjoamat palvelut ja tuotteet mahdollistavat laittomasti saadut varat lailliseen maksujärjestelmään varsin nopeasti, myös Suomen rajojen ulkopuolelle asti. Yksi suurimmista riskeistä rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyy pankkien tarjoamiin käteispalveluihin, kuten nostoihin, panoihin ja tilisiirtoihin. Tämän vuoksi talletuspankeissa työskentelevän palveluneuvojan rooli rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumisessa on todella merkittävä.

5.1 Ilmoitusvelvollisuus ja asiakkaan tunteminen

Finanssipalvelujen tarjoajalla eli arkikielessä pankeilla on velvollisuus tuntea ja tunnistaa omat asiakkaansa. Tämä velvollisuus on lakisääteinen, eikä siitä voi näin ollen joustaa. Pankin on varmistettava asiakkaan oikeasta henkilöllisyydestä. Käytännössä tämä yleensä varmistetaan vahvasti poliisin myöntämistä asiakirjoista kuten passista tai suomalaisesta henkilökortista. Tässä on hyvä huomioida se, että palveluntarjoaja voi itse päättää oman riskienhallintaperiaatteidensa perusteella, mitkä asiakirjat ovat hyväksyttäviä henkilöllisyyden toteamisessa. Asiakkaan tuntemiseen liittyy myös hänen taustansa ja toimintansa kartoittaminen. Finanssipalvelun tarjoajan tulee tietää kenen tai keiden kanssa heidän asiakkaansa tekee liiketoimia, sekä kuka toimii niissä toimeksiantajana. Palveluntarjoajan täytyy tunnistaa asiakkaansa vahvasti ennen asiakassuhteen aloittamista, sekä jatkossa ylläpidettävä näitä tietoja ja varmistaa niiden ajantasaisuus. Mikäli asiakas ei suostu antamaan tarvittavia tietoja

palveluntarjoajalle, on tällä oikeus ja velvollisuus kieltäytyä asiakkuuden perustamisesta tai sen jatkamisesta (Finanssivalvonta i.a.-a).

Ilmoitusvelvollisia ovat yritykset ja ammattihenkilöt, jotka omalla toiminnallaan kykenevät tunnistamaan riskejä terrorismin rahoittamiseen ja rahanpesuun liittyen. Nämä avainasemassa olevat tahot ovat velvoitettu selonottovelvollisuuden täyttämisen jälkeen tekemään ilmoituksen rahanpesusta vastaavalle selvittelykeskukselle kyseenalaisesta liiketoiminnasta, mikäli on epäiltävissä, että kyseessä on rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyvää toimintaa. Ilmoitusvelvollinen voi tehdä ilmoituksen epäilyttävänä kokemastaan tapahtumasta, suorituksesta tai maksusta. Rahanvälityspalvelun tarjoajan on tehtävä ilmoitus kaikista yksittäisistä tai useasta erillisestä mutta kuitenkin toisiinsa yhteydessä olevista maksuista tai suorituksista, joiden kokonaissumma on minimissään 1000 €. Ilmoitusvelvollisen täytyy antaa kaikki materiaali liittyen tapahtumaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Mikäli selvittelykeskuksella herää kysymyksiä liittyen tapahtuneeseen ilmoitusvelvollisen täytyy vastata selvittelykeskuksen esittämiin kysymyksiin kohtuullisessa määräajassa (Andersén, A. 2020, s.125–128).

Ilmoitusvelvollisuuteen liittyen pankkien kerrotaankin vuosittain tekevän tuhansia ilmoituksia rahanpesuepäilyistä (Linna, i.a.). Ilmoituksia tehtiin pankin toimesta vuoden 2023 alkupuoliskolla jo yli 8000 ja vuoden 2022 aikana kokonaisuudessaan noin 13 000. Verrattuna kansainväliseen dataan nämä luvut ovat korkeita. Linnan mukaan näistä ilmoituksista, vain pieni määrä johtaa jatkotutkimuksiin.

5.2 Velvollisuus henkilökunnan kouluttamisesta

Henkilökunnan kouluttamisesta on säädetty rahanpesulaissa (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 9 luku 1 §). Keskiössä olevat asiat liittyvät koulutukseen, suojelemiseen ja toimintaohjeisiin. Siinä määrätään, että ilmoitusvelvollisen täytyy huolehtia työntekijöidensä koulutuksesta. Tämän lisäksi ilmoitusvelvollisen täytyy nimetä vaatimustenmukaisuudesta vastaava henkilö, mikäli se on perusteltua huomioon ottaen ilmoitusvelvollisen koon ja luonteen. Pankin henkilökuntaan kuuluvat työntekijät ovat kaikki selonotto- ja ilmoitusvelvollisia. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että mikäli valvottava huomaa poikkeavaa tai epäilyttävää käytöstä tavallisessa liiketoimessa, on tällöin alettava selvittämään liiketoimen perusteita ja tarkoituksia. Selvityksestä saaduilla perusteilla täytyy harkita, onko

toimesta syytä tehdä ilmoitusta rahanpesuepäilystä tapauksia selvittävälle selvittelykeskuskulle (Finanssivalvonta, i.a.-d).

6 HALLINNOLLISET SEURAAMUKSET ANNETUN LAIN RIKKOMISESTA

Rahanpesulain noudattamatta jättäminen ei itsessään ole rikos, joten tästä syystä, mikäli toimija sitä laiminlyö, määrätään tästä hallinnollisia seuraamuksia. Suomessa hallinnollisia seuraamuksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen säädetyn lain rikkomisesta antaa Finanssivalvonta. Hallinnollisia seuraamuksia ovat rikemaksu, seuraamusmaksu ja julkinen varoitus. Näistä seuraamuksista on säädetty finanssivalvontalaissa (Laki finanssivalvonnasta 878/2008). Rikemaksu määrätään finanssivalvonnan toimesta annetussa laissa (Laki finanssivalvonnasta, 878/2008) mikäli mainittuja säännöksiä ja päätöksiä on laiminlyöty tai rikottu. Rikemaksu voidaan kuitenkin jättää määräämättä, mikäli lain 42 §:n edellytykset täyttyvät (Finanssivalvonta i.a.-c). Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu vaihtelee 5000–100 000 euron välillä. Luonnolliselle henkilölle rikemaksu on 500–10 000 euroa. Annetun rikemaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin, jonka yhteydessä otetaan huomioon toiminnan laajuus, menettelyjen laatu, sekä kestoaika. Määrätty rikemaksu suoritetaan aina valtiolle. Rikemaksu voi olla myös seuraamusmaksu, mikäli laiminlyönti tai teko on erityisen moitittava.

Finanssivalvonnan antama julkinen varoitus annetaan valvottavalle ja muille finanssimarkkinoilla toimiville muista kuin seuraamusmaksun ja rikemaksun kattavista rikkomuksista. Julkinen varoitus annetaan valvottavalle myös siinä tilanteessa, jos se menettelee oman toimilupansa ehtojen tai sääntöjen vastaisella tavalla. Samalla tavalla kuin rikemaksussa, finanssivalvonta voi jättää antamatta julkisen varoituksen lain (Laki finanssivalvonnasta, 878/2008) vaatimien edellytysten täytyessä.

Seuraamusmaksu määrätään Finanssivalvonnan toimesta, mikäli Finanssivalvonnasta annetun lain (Laki finanssivalvonnasta 878/2008) mainittuja säännöstöjä ja päätöksiä on rikottu tai laiminlyöty. Finanssivalvonnasta annetun lain mukaisesti, se voi antaa seuraamusmaksun julkisen varoituksen sijaan. Finanssivalvonta voi tehdä näin, mikäli virheellinen menettely koetaan vähäisenä tai seuraamusmaksu koetaan kohtuuttomana. Mikäli kyseessä on oikeushenkilö, voi Finanssivalvonta jättää seuraamusmaksun määräämättä tai lykätä sitä. Määrättävän seuraamusmaksun suuruus perustuu Finanssivalvonnasta annetun lain 41 § (878/2008) mukaisesti kokonaisarvioon. Kokonaisarviossa (Finanssivalvonta i.a.-c) huomioidaan seuraavat asiat: Menettelyjen laatu, niiden laajuus ja kestoaika, kohteen taloudellinen asema, menettelyillä saatu hyöty, siitä seurannut vahinko, tekijän halukkuus yhteistyöhön Finanssivalvonnan kanssa asian selvittämiseksi ja jatkotoimenpiteet vastaavan toiminnan estämiseksi, aiemmat rikkomukset ja laiminlyönnit ja menettelyjen vaikutukset rahoitusjärjestelmälle.

Seuraamusmaksun suuruus riippuu siitä, onko kyseessä luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö ja rikotut säädökset.

7 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka hyvin ja säännöllisesti pankin työntekijät omassa työssään hyödyntävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen käytettyjä työkaluja ja kuinka hyvin he noudattavat lakia. Laittoman toiminnan estämisen kannalta siihen käytetyt työkalut ovat erittäin tärkeässä roolissa. Tutkimuksessa kuullaan ammattilaisten mielipiteitä ja kokemuksia käytössä olevista työkaluista. Tutkimuksessa haastatellaan pankissa X työskenteleviä ammattilaisia. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen tutkimus, eli laadullinen tutkimus.

7.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmää valittaessa on tärkeää keskittyä siihen, mitä tutkimusmenetelmällä halutaan saavuttaa ja, millä menetelmällä saadaan tutkimuksen kannalta optimaalisin tulos (Günther & Hasanen, i.a.). Täytyy tietää, mitä tutkija haluaa tutkimukseensa liittyen tietää. Tutkimusta suunnitellessa on tärkeää osata rajata ja määritellä ongelma, jotta tutkimuksen kautta voidaan löytää siihen ratkaisu. Kvalitatiivinen tutkimus perustuu aina erilaisiin käytössä oleviin aineistoihin, sekä niiden analysoinnista syntyviin tuloksiin (Juhila, i.a.). Vaikkakin kvalitatiivinen tutkimus on empiiristä, tämä ei kuitenkaan pois sulje tutkimuksen teoreettista osaa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tekeminen ilman teoreettista osaa on mahdotonta. Kvalitatiivinen tutkimus koettiin tutkimusten tulosten kannalta parhaaksi mahdolliseksi tutkimusmenetelmäksi, joten tällä perustelulla se valikoitui tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi.

Laadullisessa tutkimuksessa keskiössä ovat ihmisten toiminnassa ilmenevät merkitykset tai heidän omiin kokemuksiinsa liittyvät tulkinnat (Juhila, i.a.). Tutkimuksen kohteena olevat henkilöt ovat näiden merkitysten ymmärtämisen kannalta keskeisessä asemassa. Tavoitteena on siis kuvata maailmaa tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden perspektiivistä, eikä pelkästään selittää ja tarkkailla heitä ja heidän käytöstään ulkopuolisesti.

7.2 Aineistonkeruumenetelmät

Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa käytetty aineisto perustuu teemahaastatteluissa saatuihin tuloksiin, sekä autoetnografiaan. Teemahaastattelun kautta haastateltavilta saadaan vapaamuotoisia vastauksia haastattelun eri teemoihin liittyen. Haastattelussa on käytössä kolme teemaa. Ensimmäisessä teemassa haastateltavaa herätellään kysymyksillä yleistietämyksestä, sekä laittoman toiminnan estämisestä rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyen. Toisessa teemassa aiheena ovat talletuspankkien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen käytössä olevat keinot ja työkalut. Kolmannessa teemassa aiheena ovat talletuspankkien tarjoamat korkeariskiset käteispalvelut. Teemahaastattelusta saadut tulokset ovat välttämättömiä tämän tutkimuksen tulosten saamiseksi ja tutkimuksen onnistumiseksi. Teemahaastattelun lisäksi tutkimusaineistona käytetään autoetnografiaa. Näitä kahta aineistoa verrataan keskenään, joiden pohjalta saadaan tutkimuksen tulokset ja myöhemmin johtopäätökset.

Tutkimuksessa käytetty aineisto kerättiin haastattelemalla Pankin X viittä työntekijää. Haastateltujen työntekijöiden anonymiteetin säilyttämiseksi tässä tutkimuksessa puhutaan haastateltavista numeroin 1–5. Haastateltaviksi valittiin työntekijöitä, joiden työskentelyaika tässä tehtävässä ja yleinen kokemus työskentelystä pankissa eroavat toisistaan. Tässä pisteessä työntekijät olivat asemaltaan samoja, joten tämän vuoksi haastattelussa ei ole mukana muita kuin palvelumyyjiä lukuun ottamatta haastateltavaa harjoittelijaa. Valitsemalla haastateltavat, joilla taustatiedot eroavat mahdollisimman paljon toisistaan halutaan varmistaa se, että saadaan mahdollisimman laaja-alaiset vastaukset. Näin tekemällä tutkimuksesta saadaan tarpeeksi kattava. Seuraavalla sivulla on nähtävissä taulukko, jossa on ilmoitettu haastateltavien työkokemus ja asema.

Taulukko 1. Haastateltavien asema ja työkokemus vuosina/kuukausina/viikkoina.

Haastateltava	Haastateltavan asema	Työkokemus (Vuosina/kuukausina/viikkoina)
Haastateltava 1	Palvelumyyjä	3,5 Vuotta
Haastateltava 2	Harjoittelija	1 Viikko
Haastateltava 3	Palvelumyyjä	11 Vuotta
Haastateltava 4	Palvelumyyjä	8 Kuukautta
Haastateltava 5	Palvelumyyjä	5 Kuukautta

Taulukosta 1 voidaan todeta, että haastateltavista suurin osa ei ole ollut työtehtävässään ajallisesti vuottakaan lukuun ottamatta haastateltavia 1 ja 3, joilla työkokemusta on kertynyt jo huomattavasti enemmän muihin haastateltaviin nähden. Huomioitavaa haastateltavien asemassa on myös se, että kaikki haastateltavat lukuun ottamatta haastateltavaa 2 ovat asemaltaan palvelumyyjiä ja kaikilla haastateltavilla työtehtävä on samanlainen. Haastatteluun osallistuu harjoittelija, koska tutkimukseen haluttiin henkilö, jolla ei vielä ole paljoa kokemusta tekemästään työtehtävästä. Tätä kautta saadaan mahdollisesti tuloksiin uutta näkökulmaa. Tutkimuksen autoetnografian osalta todettakoon, että tutkija on työskennellyt pankissa vuoden verran ja hän on asemaltaan myös palvelumyyjä. Tutkijan työtehtävät ovat samanlaiset kuin haastateltavilla.

7.3 Haastattelun toteuttaminen

Tutkimuksessa hyödynnetty teemahaastattelu pidettiin vuonna 2023, marraskuussa pankissa X paikan päällä haastatellen. Haastateltavien kysymyksissä ei ollut eroja, joten kaikki

pääsivät vastaamaan samoihin kysymyksiin. Kaikki haastattelut nauhoitettiin, jonka jälkeen ne litteroitiin ja tämän jälkeen analysoitiin. Haastattelu pitää sisällään kolme teemaa, jossa kysymyksiä on yhteensä kymmenen. Haastattelu aloitettiin kysymyksillä, joiden tarkoitus oli herätellä haastateltavaa. Rahanpesu ja terrorismin rahoittamisen estäminen ovat molemmat laajoja kokonaisuuksia, joten tutkija koki, että kevyt herättely ennen haastavampia kysymyksiä on tarpeen. Näin haastateltava saatiin valmisteltua vaikeampia kysymyksiä varten.

Herättelyvaiheessa selvitettiin haastateltavien taustatiedot, joita olivat asema, työskentelyaika ja kokemus hänen työtehtävästään. Taustatiedot ovat tutkimustulosten analysoinnin kannalta tärkeitä, koska niiden avulla voidaan perustella mahdollisia eroavaisuuksia haastateltavien vastausten kesken. Jatkokysymysten kannalta oli tärkeää tietää haastateltavien yleistietämys rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta, sekä kyseisen toiminnan estämisestä. Syy tähän on se, että haastattelijat tietävät haastateltavan olevan tarpeeksi kykenevä vastaamaan hänelle esitettyihin kysymyksiin. Oletuksena oli, että haastateltavat ovat kykeneviä vastaamaan haastattelun kysymyksiin heidän työtehtävänsä perusteella mutta asiasta haluttiin täysi varmuus. Herättelyvaiheen tärkeimpiä kysymyksiä oli selvittää haastateltavien ajatustoimintaa työtehtäviä tehdessään. Tulosten analysointivaiheen kannalta oli oleellista saada tietoja siitä, miten haastateltavat käyttäytyvät hoitaessaan käteispalveluja. Haluttiin vastaus siihen, onko haastateltavien toiminta samanlaista ja yhtä tarkkaa hänen hoitaessaan käteispalveluja verrattaessa esimerkiksi uuden asiakkuuden avaamiseen.

Haastattelun toinen teema käsittelee rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä talletuspankeissa. Tämän vaiheen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia keinoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen haastateltavat ovat käyttäneet suorittaessaan työtehtäviään. Työkalujen säännöllinen ja tunnollinen käyttäminen on osiossa avainasemassa ja siksi näihin kysymyksiin on tässä osiossa käytetty eniten aikaa. Haastateltavien mielipiteet työkalujen tehokkuudesta ja käytännöllisyydestä ovat tärkeitä. Onhan työkaluilla ja niiden käyttäjillä laittoman toiminnan estämiseksi erittäin tärkeä rooli.

Asiakkaan tunteminen on yksi tavoista estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista talletuspankeissa. Tämän takia haluttiin esittää kysymyksiä niistä, ja ne ovatkin tutkimustulosten kannalta erittäin oleellisia. Haastattelun kautta haluttiin tietää asiakkaan tuntemiseen liittyvien kysymysten tärkeys, ajantasaisuus ja mahdolliset kehitysehdotukset. Haastateltavat saivat esittää näihin kysymyksiin vapaamuotoisia vastauksia.

Käteispalvelut ovat talletuspankkien kannalta korkeariskisiä tarjottavia palveluita. Tämän vuoksi kolmas teema keskittyykin kokonaan siihen. Käteispalvelujen tarjoaminen asiakkaille on rikolliselle toiminnalle otollinen mahdollisuus mutta pankki on tähän varautunut. Yksi keinoista estää laitonta toimintaa on varojen alkuperäselvitys. Alkuperäselvitys eli dokumentaatio on asiakkaan pankille toimittama tosite varojen alkuperästä, jonka pankki vaatii varojen hyväksymiseen. Alkuperäselvitys toimii talletuspankeissa oleellisena välineenä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja siksi haastattelussa keskitytään siihen. Osion tarkoituksena on selvittää kuinka pienellä kynnyksellä tätä työkalua haastateltavat käyttävät.

7.4 Haastattelun analysointi

Haastattelun tuloksena saadut kysymykset on litteroitu ja koottu yhteen omaan tiedostoonsa. Saatu aineisto kirjoitettiin auki ja sieltä etsittiin ja listattiin kaikki vastauksissa korostuvat eroavaisuudet, samankaltaisuudet, mielenkiintoiset huomiot ja tutkimuksen ratkaisun kannalta oleelliset asiat. Jokaisen kysymyksen kohdalla muodostettiin tietyntyylinen punainen lanka haastateltavien vastausten kesken, jonka perusteella tehtiin tutkimustulosten johtopäätökset. Tulokset on saatu vertaamalla haastattelusta saatuja vastauksia keskenään toisiinsa, jonka jälkeen tätä tietoa on verrattu autoetnografiasta saatuihin tietoihin. Tästä kokonaisuudesta ja muodostuu tutkimuksen tulokset, joista syntyvät johtopäätökset.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä osiossa käydään läpi tutkimuksen aineisto eli teemahaastattelun kautta saadut vastaukset, autoetnografian tulokset ja niiden yhtenäinen analysointi. Tutkimuksen kohteena oli selvittää miten tarkasti palvelumyyjät noudattavat lakia, sekä kuinka säännöllisesti he hyödyntävät käytössään olevia keinoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Näiden asioiden lisäksi haluttiin saada haastateltavilta mielipiteitä nykytilanteesta liittyen laitton toiminnan estämiseksi oleviin keinoihin.

Ensimmäisen teemaosion päätteeksi, todettakoon, että haastateltavista kaikki tiesivät minkälaista toimintaa rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen ovat. Yhteistä vastauksissa oli tietämys rahanpesun toiminnan alkuperästä aina prosessin loppuun saakka. Haastateltavien vastauksia yhdisti heidän tietämyksensä siitä, että rahanpesutoiminta alkaa lähes aina esirikoksesta, jonka jälkeen toimija yrittää saada rahat laillisen maksujärjestelmän piiriin. Tämän lisäksi kävi ilmi, että tutkija ja kaikki haastateltavat, harjoittelijaa lukuun ottamatta tekevät aktiivisesti ja tietoisesti ajatustyötä mahdollisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Harjoittelijan kannalta huomioitavaa on se, että hän ei vielä haastattelun aikana ollut päässyt työskentelemään itsenäisestä, vaan oli haastattelun aikaan oppimassa työntekoa. Tutkijan omien kokemusten perusteella voidaan todeta, että myös hän tekee tietoisesti työtä epäilyttävän toiminnan selvittämiseksi asiakaspalvelutilanteiden aikana. Tähän kuitenkin työntekijöitä velvoittaa laki, jota haastateltavat kertovat noudattavansa tunnollisesti. Tutkija korostaa seuraavansa asiakkaiden tapahtumia tarkasti ja selvittävänsä onko niiden osalta kaikki kunnossa.

Voidaan siis todeta, että tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat omien sanojensa mukaisesti hyvinkin tietoisia siitä, minkälaista toimintaa ovat rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen. Tämän lisäksi haastateltavat vakuuttavat tekevänsä aktiivisesti töitä epäilyttävien liiketoimien paljastumiseksi ja niiden estämiseksi käyttämällä siihen sopivia torjuntakeinoja. Tutkijan kokemusten perustuen todettakoon hänen tekevän samalla tavalla kuin haastateltavat.

8.1 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen käytetyt työkalut

Haastateltavista kaikki olivat käyttäneet ja käyttävät jokaisena päivänä suorittaessaan työtehtäviään työkaluja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Esimerkiksi asiakkaan tuntemiseen liittyvät kysymykset tulevat tavalla tai toisella pakotetusti työntekijän käyttöön

hänen hoitaessaan asiakastapaamista. Opinnäytetyön teoriavaiheessa aikaisempien tutkimusten tulokset osoittivat, että asiakkaan tunteminen on yksi tärkeimmistä, ellei, jopa tärkein tapa torjua laitonta toimintaa. Laittoman toiminnan estämisen onnistumisen kannalta on erittäin tärkeää, että tämä työkalu tulee palvelumyyjän käyttöön pakotetusti. Pakotetusti käyttöön kuitenkin ei tule varojen alkuperän selvitystä eli dokumentaation kysymistä, asiakkaan vahvaa tunnistamista ja rahanpesuepäilyn tekemistä. Niitä virkailijan täytyy omatoimisesti kysyä asiakkaalta itse. Haastattelussa kävi ilmi, että suurin osa käytössä olevista työkaluista ovat käytössä niin paljon, että ne ovat ikään kuin jo rutiininomaisia. Haastateltavilta kysyttiin heidän mielipidettään heidän käytössään olevista keinoista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Vastauksien perusteella voidaan todeta, että haastateltavista kaikki, tutkija mukaan lukien mielsivät heidän käytössään olevat keinot laittoman toiminnan estämiseksi tarpeeksi tehokkaiksi ja hyödyllisiksi. Haastateltavia yhdisti se, että kukaan heistä ei osannut nimetä yhtä ainoaa tapaa, jolla he voisivat kehittää käytössä olevia työkaluja. Huomattavaa kuitenkin on, että heidän mielestään aina löytyy aukkoja, joita voitaisiin parannella ja kehitellä mutta työkalut, jotka heillä on käytössään ovat vastaajien mielestä itsessään tarpeeksi tarkkaan mietittyjä. Samanlaiseen havaintoon päädyttiin tutkijan omien kokemusten kautta. Asiakkaan tuntemiseen liittyvissä kysymyksissä on tiettyjä aukkoja, mutta niihin perehdytään enemmän omassa osiossaan. Näin ollen kokonaisuuden ollessa melko laaja, kävi ilmi, että haastateltavien oli vaikeaa nimetä keinoja, joilla nykyisiä työkaluja voisi parantaa tai kehittää.

8.2 Ilmoitusvelvollisuus

Ilmoitusvelvolliset voivat tehdä epäilyttäväksi kokemastaan tapahtumasta tai toiminnasta ilmoituksen ja se onkin yksi talletuspankkien tärkeimpiä tapoja estää ja paljastaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvää toimintaa. Haastattelun kautta huomattiin, että haastateltavat tekevät ilmoituksen rahanpesuepäilystä hyvin vaihtelevilla kynnyksillä, usein tunnepohjalta. Haastateltava 1 kertoi tekevänsä rahanpesuilmoituksen hyvin pienellä kynnyksellä:

Jos mietin, pitäisikö tässä tapauksessa tehdä ilmoitus rahanpesuepäilystä, niin silloin sen teen (H1).

Haastateltava 3 kertoi, että asiakkaille on tarjottu aikaisemmin käteispalveluja laajemmin ja tuohon aikaan on hänen täytynyt tehdä ilmoituksia rahanpesuepäilystä paljon useammin, kuin nykypäivänä. Hän arvelee, että tiukentuneet säädökset ovat vaikuttaneet

käteispalveluiden suosioon asiakkaiden keskuudessa. Rahanpesuepäilyn hän kertoo tekevänsä kuitenkin pienellä kynnyksellä.

Nykyään, kun pankissa kysytään dokumentaatiota, olen huomannut, että rahan talletukset ovat vähentyneet. Ennen uudistusta rahan talletus on ollut vilkkaampaa. Nyt ei ole hetkeen ollut aihetta tehdä ilmoituksia mutta yhdessä vaiheessa tein niitä todella tiuhaankin (H3).

Haastattelun aikana harjoittelijan roolissa toiminut haastateltava B kertoo, että hänen kynnyksensä ilmoituksen tekemiseen voi olla melko korkeakin. Hän kertoo voivansa tunnistaa asiakastilanteesta, mikäli asiakas toimii epäilyttävällä tavalla. Haastateltava B kuitenkin kertoo tekevänsä ilmoituksen heti, mikäli hänestä tuntuisi oikealta tehdä se.

Mulla se kynnyks ilmoituksen tekemiseen voi olla aika korkea. Mä aika nopeasti näen, jos asiakastapaamisessa on jotakin hämärää. Kuitenkin, jos mulle tulee sellainen tietty fiilis, niin sitten tietysti sen teen aina (H2).

Haastattelusta saatujen tulosten perusteella kaikilla työntekijöillä on havaittavissa yksi yhteinen tekijä, jonka perusteella he päättävät tehdäanko ilmoitusta vai ei. Yhteinen tekijä on asiakkaan käyttäytyminen asiakaspalvelutilanteen aikana ja siitä asiakaspalvelijalle heräävä tunnetila. Voidaan siis todeta, että suurin osa ilmoituksista tehdään siis tunnepohjaisesti. Tästä voidaan myös päätellä, että työ vaatii tekijältään tiettyä skeptisyyttä, sekä hyvää tuntemusta ihmisen käyttäytymisestä. Sosiaaliset taidot siis korostuvat palvelumyyjän roolissa.

8.3 Asiakkaan tunteminen ja vahva tunnistaminen

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä velvoittaa ilmoitusvelvollisen toteuttamaan asiakkaan tuntemisen. Näin ollen ilmoitusvelvollinen ei saa perustaa asiakassuhdetta, suorittaa liiketoimintaa tai ylläpitää liikesuhdetta ilman näitä edellytyksiä. Ilmoitusvelvollisen ollessa luottolaitos se ei saa toteuttaa maksutapahtumaakaan maksutilin kautta, mikäli se ei kykene toteuttamaan asiakkaan tuntemiseen säädettyjä toimia (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/17).

Palvelumyyjien täytyy siis kysyä asiakkaalta tapaamisen aikana asiakkuuden avattaessa, tietojen muuttuessa ja asiakassuhteen ylläpitäessä asiakkaan tuntemiseen liittyviä kysymyksiä. Tässä vaiheessa haastattelua haluttiin kysyä haastateltavilta heidän mielipidettään asiakkaan tuntemiseen liittyvissä kysymyksissä. Kuten aiemmat tutkimustulokset ovat osoittaneet, ovat

asiakkaan tuntemiseen liittyvät kysymykset erittäin tärkeitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta.

Yleisellä tasolla haastattelun kautta saadut vastaukset asiakkaan tuntemiseen liittyviin kysymyksiin kertoivat siitä, että ne ovat määrältään tarpeeksi kattavia ja asiayhteydeltään oikeita. Yksikään haastateltava ei osannut lisätä tuntemiseen liittyviin kysymyksiin yksittäisiä lisäyksiä. Tutkijan kokemuksen mukaisesti, asiakkaan tuntemiseen liittyviä kysymyksiä on melko paljonkin. Tutkija perustelee asiakaspalvelutilanteiden aikana, asiakkailta saatua palautetta asiakkaan tuntemisen liittyvistä kysymyksistä. Tutkija korostaa, että asiakkaan tuntemiseen liittyvät kysymykset täytyy osata esittää asiakkaalle oikealla tavalla ilman, että asiakas kokee ne epämiellyttäväksi. Haastateltava 1 päätyi samankaltaiseen vastaukseen:

Mä sanoisin, että tuntemiseen liittyvät kysymykset ovat kattavia. Enemmän siinä on tärkeämpää se, että asian saa selitettyä asiakkaalle, että miksi tätä kysytään ja miksi tätä kysytään tällä tavalla. Tärkeää on, että asiakas myös ymmärtää mitä kysytyllä kysymyksellä haetaan takaa. Se voi olla välillä vähän hankalaa (H1).

Haastateltava 2:n mielestä kysymykset ovat tarpeellisia ja niiden perusta on hänen mukaansa vahva. Kuitenkin hänen mielestään mikään ei ole koskaan täysin aukoton. Hän kommentoi seuraavasti:

Kysymykset ovat hyvällä tasolla, perusta on todella vahva mutta mikään asia ei ole valmis ja aina löytyy jotakin kehittämistä (H2).

Näistä vastauksesta voidaan todeta, että tapa miten asiat tuodaan esille pankissa toimivan työntekijän toimesta, on erittäin tärkeää mutta välillä haastavaa. Suomalainen yhteiskunta toimiikin pitkälti luottamuksen pohjalta. Tähän luottamukseen asiakkaan ja neuvojan välillä voi syntyä särö jo tilanteen alkuvaiheessa, mikäli asiakaspalvelija ei osaa esittää kysymyksiä oikealla tavalla. Tutkija on havainnut asiakaspalvelutilanteessa saman ongelman kuin haastateltava 1. Kyseessä on tilanne, jossa asiakas on saattanut kokea olevansa epäiltynä jostakin asiasta, asiakaspalvelutilanteen edetessä tietojen päivitykseen tai keräämiseen. Mistään tällaisesta kuitenkin ei ole kyse, vaan kyse on rutiinitoimenpiteestä, jonka laki velvoittaa. Vastauksessa korostuukin tuntemiseen liittyvien tietojen oikeanlainen esittäminen asiakkaalle ja tämä vaatiikin tekijältään tilannetajua. Tutkija kuitenkin korostaa, että suurin osa asiakkaista pitää perustietojen keräämistä tarpeellisina ja moni onkin kommentoinut pitävänsä niiden tuomasta turvallisuuden tunteesta. Se myös kertoo pankin vastuullisuudesta.

Kuitenkin haastateltava 3 teki asiakkaan tuntemiseen liittyen mielenkiintoisen huomion, jonka myös tutkija on huomionnut tarkastellessaan asiakkaan tuntemiseen liittyviä kysymyksiä ja sen mahdollisia aukkoja. Asiakastietojen kerääminen ja ylläpitäminen perustuu kuitenkin työntekijän ja asiakkaan väliseen luottamukseen. Haastateltava 3 teki seuraavanlaisen huomion asiakastietojen keräämiseen:

Jos asiakas kertoo nostavansa jokaisena kuukautena käteistä mutta sitten tuleekin pidempi jakso, jolloin ei nostoja ole ollenkaan ja sitten seuraavaksi voidaan tehdä käteisnostoja monena kuukautena peräkanana. Tällöin tiedoitan ei sitten kerro koko totuutta (H3).

Tutkijan oma käsitys on haastateltavan 3 kanssa samankaltainen. Oleellinen kompastuskivi asiakkaan tuntemiseen liittyvissä kysymyksissä pohjautuu tähän. Asiakkaan tuntemiseen liittyvissä kysymyksissä korostuukin jälleen kerran asiakaspalvelijan kyky aistia asiakkaasta hänen antamiensa vastausten todenmukaisuus. Asiakaspalvelijalla on velvollisuus kieltäytyä ottamasta vastaan asiakkaan ilmoittamia perustietoja, mikäli tähän on perusteltavissa oleva syy. Kuitenkin tutkijan omien kokemusten perusteella on syntynyt sellainen käsitys, että ihmiset ovat pohjimmiltaan totuudenmukaisia varsinkin tilanteessa, jossa on kyse heidän omista tiedoistaan. Luonnollisesti asiakkaiden tilanteet muuttuvat ja siksi tutkija kokee erityisen tärkeäksi päivittää asiakkaan tietoja ja seurata heidän toimiaan.

Saatujen vastausten perusteella voidaan siis todeta, että asiakkaan tuntemiseen liittyvissä kysymyksissä ei ole haastateltavien mielestä juurikaan parannettavaa. Haastateltavat ja tutkija, pitävät asiakkaan tuntemiseen liittyviä kysymyksiä tarpeeksi kattavina ja erittäin tärkeinä asiakkuutta avattaessa ja ylläpidettäessä tarkastellen asiaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä velvoittaa ilmoitusvelvollisia keräämään ja ylläpitämään asiakkaistaan tuntemiseen liittyvät tiedot tämän hoitaessa asiakaspalvelutilannetta ja ainakin tämän haastattelun tuloksien perusteella voidaan todeta, että haastateltavat kertovat asian olevan näin. Haastattelun aikana tuli kuitenkin ilmi, että osa haastateltavista ei tiennyt asiakkaan tuntemiseen liittyvien kysymysten perustuvan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, vaan he ajattelivat sen olevan tietynlainen ”profiili” asiakkaasta, jolla on pankin asiakkuus. Tähän liittyen osa haastateltavista, sekä myös tutkija toivovat avoimempaa keskustelua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä omassa työpaikassaan, sekä selvennystä siihen, miksi asioita tehdään tietyllä tavalla. Tätä kautta saadaan myös täysi varmuus siitä, että kaikki työntekijät hoitavat asiakaskohtaukset samalla laadukkaalla tavalla.

8.4 Käteispalvelut ja varojen alkuperäselvitykset

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen säädetyin lain mukaisesti ilmoitusvelvollisen täytyy saada tarvittaessa asiakkaan liiketoimeen liittyvä selvitys varojen alkuperästä. Käteispalvelut ovat talletuspankeille rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta korkeariskisiä palveluita. Lain mukaan pankilla on velvollisuus säilyttää asiakkaan tuntemista koskevia tietoja, sekä pitää ne ajantasaisina ja oleellisina myös viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päätyttyä. Lain mukaan (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/17) pankki vaatii asiakkaalta seuraavat tiedot:

Tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palvelun käytölle ja tiedot varojen alkuperästä sekä muut 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut asiakkaan tuntemiseksi hankitut tarpeelliset tiedot.

Pankkivirkailija voi kysyä asiakkaaltaan selvitystä varojen alkuperästä, eli dokumentaatiota riippumatta talletettavan tai nostettavan varojen määrästä, mikäli hän kokee sen aiheelliseksi. Haastateltava 5 vastasi seuraavanlaisesti dokumentaatiota koskevaan kysymykseen:

Mikäli asiakas on tehnyt paljon talletuksia lähiaikoina, saatan kysyä dokumentaatiota pienemmistäkin summista. Pakotetun määrän kysyn aina (H5).

Palveluneuvojan täytyy osata yhdistää asioita toisiinsa, sekä ajatella loogisesti. Esimerkiksi ylioppilastutkinnon suorittava henkilö tai rippikoulun suorittanut saa usein valmistumisen takia käteistä rahaa lahjana. Haastateltava 4 totesikin tähän liittyen seuraavanlaisesti:

Kysyn dokumentaatiota aina pakotetusta summasta. Mikäli dokumentaatiota ei ole, kysyn asiakkaalta rahojen alkuperää. Esimerkiksi 15-vuotias kesäkauden jälkeen on saanut rippikoulun suorittamisesta käteistä rahaa, niin kyllä minä sen uskon. Vaikeaahan se on rippikoulun suorittamisesta toimittaa dokumentaatiota (H4).

Tutkijan kokemuksiin perustuen, haastateltava 4 jakaa saman käsityksen tilanteesta. Palvelumyyjällä täytyy olla tietynlaista pelisilmää suorittaessaan tehtäväänsä. Niin kuin haastateltava 4 totesi, palvelumyyjän täytyy osata yhdistää asioita toisiinsa ja tässä viitataan haastateltavan 4 mainitsemaan esimerkkiin rippikoulun suorittamisesta. Haastateltavan 4 vastaus on täydellinen esimerkki palvelumyyjän tekemästä riskiperusteen arvioinnista, jossa palvelumyyjä käyttää asian hoitamiseen omaa harkintaansa. Voidaan siis todeta, että terveellä maalaisjärjellä on palvelumyyjän työssä erityisen tärkeä rooli.

Haastattelusta saatujen vastausten perusteella, voidaan siis todeta haastateltavien kysyvän säännöllisesti ja tunnollisesti asiakkailtaan selvitystä varojen alkuperästä. Myös tutkijan omat kokemukset varojen alkuperän selvittämisestä tukevat tätä johtopäätöstä. Tästä kuitenkin säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen laissa (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017). Huomioitavaa haastateltavien ja tutkijan kohdalla on kuitenkin se, että tilanteesta ei ole konkreettista näyttöä, vaan toteamus perustuu vastausten perusteella saatuun suulliseen väittämään. Vastausten perusteella voidaan todeta myös se, että dokumentaation kysymiseen vaikuttaa merkittävästi talletettavan tai nostettavan varojen määrä. Pakotetusta määrästä haastateltavat vaikuttaisivat kysyvän aina dokumentaatiota. Vastausten perusteella kävi myös ilmi, että palvelumyyjien omat tuntemukset vaikuttavat todella paljon siihen, kysyykö tämä selvitystä vai ei. Olettaen tietysti, että käteispalvelussa käsiteltävät varat eivät ylitä pakotetun dokumentaation summaa. Monissa vastauksissa dokumentaation kysymiseen korostui asiakkaan yleinen käyttäytyminen ja toiminta kuten, vaikkapa eleet, äänensävy, kehonkieli ja hermostuneisuus olevan syitä siihen, jolloin palvelumyyjä kysyy dokumentaatiota tavallista pienemmällä kynnyksellä. Myös asiakkaan tekemillä tapahtumilla oli suuri merkitys siihen, kysytäänkö dokumentaatiota vai ei. Tutkijan kokemuksiin vedoten, päädytään samanlaiseen lopputulokseen. Asiakkaan käyttäytyessä poikkeavalla tavalla, täytyy myös palvelumyyjän osata mukautua tilanteeseen sen vaatimalla tavalla.

Käteispalvelut ovat talletuspankissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kannalta korkeariskisiä palveluita. Näin voidaan todeta esimerkiksi Vaittisen (2021) tutkimuksen perusteella tilanteessa, jossa henkilölle maksetaan palkka käteisenä. Näitä varoja saatetaan yrittää tallettaa pankkitileille, jotta ne näyttäisivät lailliselta. Käteispalveluiden tarpeellisuudesta saatiin eriäviä vastauksia mutta suurin osa vastanneista vaikuttaa pitävän käteispalveluita tarpeellisina palveluina. Moni haastateltava oli kuitenkin sitä mieltä, että mahdollisesti käteinen raha väistyy kokonaan tulevaisuudessa perustellen väitettä sillä, että sen saatavuutta on jo nyt rajoitettu huomattavasti. Käteispalvelujen tarpeellisuudesta saatiin mielenkiintoinen vastaus. Haastateltava 1 kommentoi käteispalvelujen tarpeellisuutta seuraavalla tavalla:

Huoltovarmuuden takia käteispalvelut ovat erityisen tärkeitä. Mikäli pankin järjestelmät sakkaavat. Tämän takia olisi hyvä olla käteistä saatavilla. Onhan käteispalveluissa kuitenkin aina omat riskinsä (H1).

Haastateltava 3 kertoi saavansa paljon positiivista palautetta asiakkailtaan mahdollisuudesta käyttää käteispalveluja. Huomioitavaa on se, että tässä pankkipisteessä käteistä saa nostettua jokaisena päivänä ilman ajanvarausta käteispalvelujen aukioloaikoina. Haastateltava 3 kommentoi käteispalveluiden tarpeellisuutta seuraavanlaisesti:

Asiakkaat ovat tyytyväisiä siihen, että käteistä rahaa saa. Ainahan käteispalvelut kuitenkin antavat mahdollisuuden tähänkin (Rahanpesu ja terrorismin rahoitus) ja varmaan tämän takia toiset pankit ovat rajoittaneet tai luopuneet tästä palvelusta (H3).

Näiden vastausten perusteella voidaan todeta, että ainakin vielä nykypäivänä haastateltavien mielestä käteispalvelut ovat tarpeellisia. Haastateltavan 3 vastauksen perusteella käteispalveluiden saatavuus on myös tietyllä tavalla mainekysymys pankin kohdalla ja siitä saattaa olla sille, jopa etua. Haastateltavien mielestä käteispalvelut ovat siis tarpeellisia huolimatta siitä, että niistä syntyy korkea riski talletuspankille rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta katsottuna. Ainoan eroavan mielipiteen käteispalvelujen tarpeellisuuteen kertoi haastateltava 2. Hänen mielipiteensä asiasta on seuraavanlainen:

En näe sitä tarpeellisena, uskon, että se poistuu seuraavan 50 vuoden aikana kokonaan. Se alkaa olemaan sellainen valuutta, mikä katoaa. Vanhempi sukupolvi käyttää enemmän käteistä ja tämän takia uskon käteisen rahan katoavan tulevaisuudessa (H2).

Vastauksista voidaan päätellä, että haastateltavat mieltävät käteispalvelut tarpeellisiksi ja tärkeiksi palveluiksi monista eri syistä. Ainoa eriävä mielipide käteispalveluista oli haastateltavalla 2. Saaduissa vastauksissa korostui huoltovarmuuden tärkeys, jonka käteispalvelut mahdollistavat. Mikäli pankin järjestelmät lopettaisivat toimintansa, voisi pankkia joutua haasteisiin ilman käteispalveluita. Moni vastaajista oli sitä mieltä, että käteinen raha mahdollisesti väistyy tulevaisuudessa. Syitä tähän ovat esimerkiksi sen hankalampi jäljitettävyyys ja laajemat mahdollisuudet suorittaa laitonta toimintaa.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia talletuspankkien käytössä olevia keinoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Tutkimuksen tavoitteeseen pääsemiseksi tarvittiin tietoa siitä, kuinka säännöllisesti näitä työkaluja hyödynnetään työtehtäviä suorittaessa. Teemahaastattelun kautta saatiin tietoa siitä, kuinka hyvin talletuspankissa työntekijät omien sanojensa mukaisesti noudattavat lakia. Haastateltavat saivat kertoa mielipiteitään heidän käytössään olevista työkaluista ja siitä, kuinka tehokkaaksi he ne kokevat. Mikäli haastateltava ei kokenut työkaluja tarpeeksi tehokkaiksi, oli mahdollisuutena antaa tähän myös kehitysehdotuksia.

Haastateltavien mukaan työkalut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ovat ainakin tässä talletuspankissa tarpeeksi riittäviä ja tehokkaita. Yksikään haastateltava ei osannut antaa yksittäisiä kehitysehdotuksia käytössä oleviin estämisen keinoihin. Lukuun ottamatta asiakkaan tuntemisen yhteydessä kysytyjä kysymyksiä, jossa avainasemassa on asiakaspalvelijan ja asiakkaan välinen luottamus. Asiakas voi antaa asiakaspalvelijalle tahallaan virheellistä tietoa ja asiakaspalvelijan on, vain hyväksyttävä saamansa tieto, sillä tietojen kerääminen ainakin alkuvaiheessa perustuu täysin näiden kahden väliseen luottamukseen. Vasta asiakkuuden jatkuessa pidempään, on mahdollista selvittää tarkemmin saatujen asiakastietojen todenmukaisuus. Huomioitavaa tässä kuitenkin on se, että palvelumyyjä saattaa huomata asiakkaan antavan tälle virheellistä tietoa. Mikäli näin on, palvelumyyjällä oikeus ja velvollisuus kieltäytyä asiakkuuden avaamisesta tai asiakastapaamisen hoitamisesta. Asiakkaan vaistoihin liittyen, tutkimuksen kautta löytyi mielenkiintoinen yhteys siihen, kuinka tärkeää asiakaspalvelijan ihmissuhdetaidot ovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä.

Laittoman toiminnan estämiseksi saaduissa vastauksissa korostui yhä uudelleen palvelumyyjän kyky toimia omien tuntemuksiensa perusteella. Tässä viitataan esimerkiksi siihen, että haastateltavat näyttäisivät tekevän rahanpesuepäilyä, sekä kysyvän selvitystä varojen alkuperästä huomattavasti pienemmällä kynnyksellä, mikäli he kokevat asiakkaan käyttäytymisessä jotakin normaalista poikkeavaa. Tästä voidaan päätellä, että laittoman toiminnan estämiseksi on pankille erityisen tärkeää, että työskentelevä henkilö omaa hyvät ihmissuhdetaidot, sekä hänen ihmistuntemuksensa ja sosiaaliset taitonsa ovat hyvällä tasolla. Asiakastilanteen oikeanlainen tulkinta huomattiin haastattelujen tuloksia analysoidessa erittäin tärkeäksi. Tämän perustella voidaan uskoa, että oikeanlainen tulkitseminen asiakastilanteesta johtaa

todennäköisemmin potentiaalisten rikollisten kiinni jäämiseen ja mahdollisesti tätä kautta suurempien kokonaisuuksien paljastumiseen. Tämän perusteella voidaan todeta, että rikollisen toiminnan estämisen kannalta, on pankille erittäin tärkeää sen palkatessaan uusia työntekijöitä huomioida potentiaalisen uuden työntekijän ansioluettelon lisäksi myös hänen sosiaaliset taitonsa.

Tutkimustuloksista voidaan todeta, että tämän tutkimuksen kautta on onnistuttu löytämään ainakin yksi uusi huomion arvoinen seikka ja tämä on työntekijän hyvien sosiaalisten taitojen ja ihmissuhdetaitojen ehdoton tärkeys. Tämän lisäksi voidaan todeta, että tehty tutkimus onnistui vastaamaan kysymyksiin, jonka perusteella tutkimusta alun perin lähdettiin suorittamaan. Tutkimuksessa tutkittiin talletuspankkien käytössä olevia keinoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta palvelumyyjien noudattavan säännöllisesti lakia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi työtehtävissään. Kuten aiemmin todettu, tässä toteamuksessa huomioitavaa on se, että se perustuu ainoastaan haastateltavien vastauksiin ja tästä ei konkreettista näyttöä tutkimuksessa ole.

Palvelumyyjät kertoivat käyttävänsä laittoman toiminnan estämiseen käytettyjä työkaluja säännöllisesti ja tunnollisesti. Työntekijät kokivat nämä työkalut tehokkaiksi aseiksi rahanpesua ja terrorismin rahoittamista vastaan, eikä niihin saatu yksittäisiä korjausehdotuksia. Tämän opinnäytetyön kohdalla on monta kertaa korostunut asiakkaan tuntemisen tärkeys laittoman toiminnan estämisessä ja siksi juuri oikea henkilö on pankille avain asemassa. Saa-duista vastauksista voidaan päätellä, että asiakastietojen totuudenmukaisuus perustuu luottamukseen asiakaspalvelijan ja asiakkaan välillä. Asiakkaan antaessa väärää tietoa pankille pystyy hän mahdollisesti suorittamaan laitonta toimintaa sujuvammin. Jälleen kerran tämänkaltaisen tilanteen välttämiseksi asiakaspalvelijan täytyy osata lukea asiakasta ja käyttää velvollisuuttaan kieltäytyä avaamasta asiakkuutta.

Tutkimustulosten kautta on mahdollisesti löydetty yksi tärkeimpiä asioita pankkien kannalta torjua laitonta toimintaa ja se on oikean työntekijän löytyminen. Työntekijä, joka osaa hoitaa asiakastilanteen turvallisesti ja kunnioittavasti asiakkaan kannalta, joka samalla onnistuu paljastamaan ja estämään epäilyttäviä liiketoimia. Huomioitavaa kuitenkin on myös se, että laittoman toiminnan estämiseen käytetyt keinot ovat erittäin tärkeitä toiminnan paljastumisen ja estämisen kannalta mutta tulokset puhuvat siitä, että niiden käyttäjä on sitäkin tärkeämpi. Voidaankin siis todeta, että tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että yksi suurimpia

tekijöitä laittoman toiminnan estämisessä ja paljastumisessa on juuri tehtävään sopiva henkilö ja hänen ihmissuhdetaitonsa.

10 LÄHTEET

Andersén, A. (2020). *Rahanpesun estäminen*. Alma Talent.

Asianajajaliitto. (i.a.). *Mitä teemme*. <https://asianajajaliitto.fi/asianajajaliitto/mita-teemme/>

Ballu, K. (2019). *Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen: Pankkityöntekijän opas* [AMK-opinnäytetyö, Metropolia Ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019112722962>

Eurooppa-neuvosto. (i.a.) *Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuminen* <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/>

Finanssivalvonta. (i.a.-a). *Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen*. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/asiakkaan-tunnistaminen-ja-tunteminen/>

Finanssivalvonta. (i.a.-b) *Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen*. <https://www.finanssivalvonta.fi/rahanpesun-estaminen/>

Finanssivalvonta. (i.a.-c) *Hallinnolliset seuraamukset*. <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssivalvonta/toimivalta-ja-rahoitus/toimivalta/hallinnolliset-seuraamukset/>

Finanssivalvonta. (i.a.-d) *Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus*. <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/pankki/rahanpesun-estaminen/selonotto--ja-ilmoitusvelvollisuus/>

Isoaho, E., & Kaski, I. (2021). *Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio*, Valtiovarainministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163051>

Günther, K., & Hasanen, K. (i.a.) *Tutkimuksen suunnittelu*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/tutkimuksen-suunnittelu/>

Juhila, K. (i.a.) *Laadullinen tutkimus ja teoria*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>

Hänninen, J. (13.06.2022). *Analyysi: Nordea ummisti silmänsä rahanpesulta vuosikautia – jättimäinen sisäinen selvitys tehtiin vasta, kun pankki luopui Baltian-toimistaan*. <https://yle.fi/a/3-12475350>

Laki asianajajista 496/1958 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1958/19580496>

Laki finanssivalvonnasta 878/2008 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080878>

- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>
- Linna, M. (i.a.). Pankin ilmoittavat vuosittain tuhansista rahanpesuepäilyistä. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009834123.html>
- Orava, S. (2023). *Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen pankin palveluneuvojan näkökulmasta* [AMK-opinnäytetyö, Laurea-Ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://www.theseus.fi/handle/10024/813043>
- Pitkänen, P. (12.11.2022). Pankkien asiakkaita houkuteltu rahanpesuun - nuorille luvataan somessa helppoa rahaa. *Ilta-Sanomat*. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000009193448.html>
- Poliisi. (i.a.) *Rahanpesu* <https://poliisi.fi/rahanpesu>
- Rahanpesu. (i.a.-a). *Terrorismin rahoittaminen*. <https://rahanpesu.fi/terrorismin-rahoittaminen>
- Rahanpesu. (i.a.-b) *Lainsäädäntö – Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen* <https://rahanpesu.fi/lainsaadanto>
- Rahanpesu. (15.08.2023). *Rahanpesun selvittelykeskuksen puolivuotiskatsaus 2023*. <https://rahanpesu.fi/-/25235045/rahanpesun-selvittelykeskuksen-puolivuotiskatsaus-2023>
- Rikoslaki 39/1889. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Seifulla, D. (2021). *Asiakkaan tunteminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen keinona*. [AMK-opinnäytetyö, Laurea-Ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021060213684>
- Supo. (i.a.). *Kansallisen terrorismin uhka-arvio 2023*. <https://supo.fi/uhka-arvio>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (17.12.2018). *Tulostavoiteasiakirja: Patentti- ja rekisterihallitus*. https://www.prh.fi/material/sites/prh/attachments/tietoaprhsta/toiminnansuunnittelujaseuranta/WFdzXg6tK/PRH_Tulostavoiteasiakirja_2019-2022.pdf
- Vaittinen, J. (2021) *Harmaa talous ja rahanpesu Suomessa: Kuinka ilmiöt näkyvät pankin työntekijöiden arjessa* [YAMK-opinnäytetyö, Hämeen Ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://www.theseus.fi/handle/10024/493394>
- Valtiovarainministeriö (VM). (2015). *Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus 2015* (Valtiovarainministeriön julkaisuja 41/2015). <https://vm.fi/julkaisu?pubid=7501>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun kysymykset

Liite 1. Teemahaastattelun kysymykset

1. Haastateltavan taustatiedot (työkokemus, työskentelyaika vuosina/kuukausina, työtehtävä/asema)
2. Yleistietämys rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta? Minkälaisia ajatuksia ja tuntemuksia sanat herättävät? Minkälaista toimintaa saattaisi talletuspankissa olla?
3. Kuinka usein sinun on täytynyt miettiä, olisiko jossakin asiakaskohtaamisessasi taustalla rahanpesua tai terrorismin rahoittamiseen liittyvää toimintaa? vai mietitkö?
4. Mitä työkaluja olet itse käyttänyt työssäsi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. (Asiakkaan tunteminen, vahva tunnistaminen, Ilmoitusvelvollisuus, varojen alkuperäselvitys) Ovatko käyttämäsi keinot mielestäsi tarpeeksi tehokkaita?
5. Onko työskentelemässäsi talletuspankissa mielestäsi käytössä tarpeeksi keinoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi?
6. Ilmoitusvelvollisuudesta – Kuinka pienellä kynnyksellä teet rahanpesuepäilyn?
7. Ovatko asiakkaan tuntemiseen liittyvät kysymykset mielestäsi tarpeeksi kattavia vai onko niissä jotakin puutteita?
8. Onko sinun mielestäsi toiminnan estämisen keinoissa kehitettävää? Tekisitkö jotakin toisella tavalla?
9. Pankkitoimihenkilö voi kysyä varojen alkuperäiselvitystä minkäkokoisista talletuksista hyvänsä, kuinka pienellä kynnyksellä kysyt selvitystä varojen alkuperästä?
10. Käteispalvelut ovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kannalta korkeariskisiä palveluita. Ovatko käteispalvelut mielestäsi tarpeellisia?